

POWIAT IŁAWSKI

**POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE
W IŁAWIE**

✉ ul. Gen. Wł. Andersa 3A,
14-200 Iława

☎ (0-89) 649 04 50

☎ (0 89) 649 04 50

e-mail: sekretariat@pcprilawa.pl

**Poradnik dla usamodzielniających się wychowanków
pieczy zastępczej**

Iława 2023

Niniejszy poradnik opracowany przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łławie adresowany jest do usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej, ich opiekunów oraz pracowników instytucji zajmujących się udzielaniem pomocy i wsparcia. Zawiera on najważniejsze informacje, które dotyczą procesu usamodzielnienia.

Podstawa prawna

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Usamodzielnienie

Usamodzielnienie to długotrwały proces wychowawczy, który wprowadza osobę usamodzielnianą do podjęcia samodzielnego, dojrzałego życia i integracji ze środowiskiem lokalnym. Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletniości. Osoba pełnoletnia może pozostać w pieczy zastępczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia, jeżeli uczy się: w szkole, w uczelni, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego lub legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i uczy się: w szkole, w uczelni, na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego. W tym przypadku usamodzielnienie rozpoczyna się z dniem opuszczenia pieczy zastępczej, a nie z dniem osiągnięcia pełnoletniości.

Osoba usamodzielniana

Osoba usamodzielniana, to osoba opuszczająca po osiągnięciu pełnoletniości rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu. Osobą usamodzielnianą jest również osoba, której pobyt w rodzinnej pieczy zastępczej ustał na skutek śmierci osób tworzących rodzinę zastępczą lub osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w okresie 6 miesięcy przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletniości.

W przypadku gdy osoba usamodzielniana przebywa w domu pomocy społecznej albo placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym lub przewlekle chorym, otrzymuje pomoc dla osób usamodzielnianych na podstawie przepisów o pomocy społecznej. Pomoc przyznawana na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tym osobom nie przysługuje.

Opiekun usamodzielnienia

Osoba usamodzielniana co najmniej rok przed osiągnięciem przez nią pełnoletności wskazuje osobę, która podejmuje się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby. Opiekunem usamodzielnienia może być osoba tworząca rodzinę zastępczą, prowadząca rodzinny dom dziecka, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie, osoba będąca w placówce opiekuńczo wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej wychowawcą lub psychologiem, lub inna osoba wskazana przez osobę usamodzielnianą i zaakceptowana przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Zadania opiekuna usamodzielnienia:

- przygotowuje wraz z osobą usamodzielnianą indywidualny program usamodzielnienia (IPU),
- wspiera wychowanka w realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia - opiniuje wnioski osoby usamodzielnianej o przyznanie pomocy pieniężnej i rzeczowej
- współpracuje z rodziną osoby usamodzielnianej oraz z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (np. szkoła, ops, pcpr)
- opiekun wraz z wychowankiem modyfikuje IPU, jeżeli zachodzi taka konieczność, dokonuje oceny realizacji tego programu

Indywidualny Program Usamodzielniania

Indywidualny program usamodzielnienia jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności, a następnie jest zatwierdzany przez dyrektora powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Program określa:

- obowiązki osoby usamodzielnianej oraz sposobu uzyskania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, podjęcia zatrudnienia, uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz uzyskania świadczeń,
- zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia.

W programie zawarte są terminy realizacji założeń oraz osoby/ instytucje współdziałające z wychowankiem w celu ich realizacji.

Zmiany w indywidualnym programie usamodzielnienia może dokonać osoba usamodzielniana wspólnie z opiekunem usamodzielnienia w przypadku zmiany sytuacji życiowej tej osoby. Zmiany programu wymagają zatwierdzenia przez dyrektora powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Zadania i założenia zawarte w programie mają pozwolić osobie usamodzielnianej na sprawnym poruszaniu się w różnych obszarach życia społecznego.

Zatwierdzony Indywidualny program usamodzielnienia jest podstawą do przyznania pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki.

Po zakończeniu realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia i dyrektorem powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie dokonują oceny końcowej procesu usamodzielnienia.

Formy wsparcia osoby usamodzielnianej

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletniości, rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą, w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu:

1) przyznaje się pomoc na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie;

2) udziela się pomocy w uzyskaniu:

- odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- zatrudnienia;

3) zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Pomoc na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, która przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej: 3 lat – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną; roku – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

Do okresów pobytu w pieczy zastępczej wlicza się również:

- 1) okresy pobytu w domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz w schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, zapewniającym całodobową opiekę, i młodzieżowym ośrodku wychowawczym, jeżeli orzeczenie sądu o umieszczeniu w pieczy zastępczej nie zostało uchylone;
- 2) okres pobytu osoby pełnoletniej w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo -wychowawczej po osiągnięciu przez nią pełnoletności

Pomoc na kontynuowanie nauki

Wniosek o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki składa w powiecie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w pieczy zastępczej.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę (w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, w uczelni, na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego) nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25 roku życia.

Wysokość pomocy na kontynuowanie nauki wynosi nie mniej niż **681,00 zł** miesięcznie. Pomoc przysługuje w czasie trwania odpowiednio roku szkolnego, roku akademickiego, kursu albo przygotowania zawodowego.

Pomoc na kontynuowanie nauki nie przysługuje, gdy osoba usamodzielniana:

- 1) kontynuuje naukę w szkole ponadgimnazjalnej, szkole ponadpodstawowej lub uczelni, która zapewnia nieodpłatną naukę i nieodpłatne pełne utrzymanie;
- 2) bez uzasadnionych powodów zmieniała trzykrotnie, na tym samym poziomie kształcenia, szkołę, zakład kształcenia nauczycieli lub uczelnię, kurs lub przygotowanie do wykonywania zawodu;

3) została umieszczona w zakładzie karnym.

Pomoc na kontynuowanie nauki można zawiesić w przypadku, gdy:

1) w trakcie kształcenia w zakładzie kształcenia nauczycieli lub w uczelni osoba usamodzielniana przebywa na urlopie od zajęć;

2) osoba usamodzielniana nie realizuje indywidualnego programu usamodzielnienia.

Osoba usamodzielniana, która otrzymuje pomoc na kontynuowanie nauki, jest zobowiązana niezwłocznie poinformować organ, który przyznaje tą pomoc, o każdej zmianie sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej, która ma wpływ na prawo do tych świadczeń.

Pomoc na usamodzielnienie

Wniosek o przyznanie pomocy na usamodzielnienie składa w powiecie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w pieczy zastępczej. Pomoc na usamodzielnienie może zostać wypłacona, w zależności od ustaleń indywidualnego przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia.

Wysokość pomocy na usamodzielnienie:

1) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną – nie mniej niż **4 486,00 zł** - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat;

2) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną:

- nie mniej niż **8 968,00 zł**, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,

- nie mniej niż **4 486,00 zł**, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,

- nie mniej niż **2 244,00**, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

W przypadku gdy osoba usamodzielniana otrzymuje pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na usamodzielnienie jest wypłacana po zakończeniu pobierania pomocy na kontynuowanie nauki. W uzasadnionych przypadkach pomoc na usamodzielnienie może zostać wypłacona w trakcie wypłacania pomocy na kontynuowanie nauki.

Pomoc na zagospodarowanie

Wniosek o przyznanie pomocy na zagospodarowanie składa w powiecie właściwym ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej. Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia, w wysokości nie niższej niż **2 039,00 zł**, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż **4 077,00 zł**. Pomoc na zagospodarowanie może być przyznana w formie rzeczowej.

Pomocy na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie lub na zagospodarowanie można odmówić, gdy:

- 1) istnieje uzasadnione przypuszczenie, że pomoc zostanie wykorzystana niezgodnie z celem, na jaki zostanie przyznana;
- 2) osoba usamodzielniana przed osiągnięciem pełnoletności opuściła samowolnie pieczę zastępczą;
- 3) osoba usamodzielniana porzuciła naukę umożliwiającą jej przygotowanie zawodowe i nie podejmuje zatrudnienia;
- 4) stosunek pracy z osobą usamodzielnianą został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika;
- 5) osoba usamodzielniana bez uzasadnionej przyczyny uchyła się od podjęcia proponowanego jej zatrudnienia;
- 6) osoba usamodzielniana została skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych

Wniosek o przyznanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych składa w powiecie właściwym ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej.

Pomoc ta polega na możliwości zamieszkania w mieszkaniu chronionym przez określony okres, ułatwienie uzyskania mieszkania z zasobów gminy (poparcie wniosku o przydział mieszkania).

Pełnoletni wychowanek po uzyskaniu pełnoletności powinien złożyć wniosek o przydział lokalu socjalnego w Urzędzie Miasta lub Urzędzie Gminy w planowanym miejscu osiedlenia.

Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia

Wniosek o przyznanie pomocy w uzyskaniu zatrudnienia składa w powiecie właściwym ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej. Pomoc ta polega na wspieraniu wychowanka w zdobyciu kwalifikacji zawodowych, uzyskaniu odpowiedniego wykształcenia

zgodnie z możliwościami i dążeniami. Pomoc w tym zakresie dotyczy także pokierowania do urzędu pracy, celem zarejestrowania się, zachęcania do udziału w szkoleniach aktywizujących, grupach wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków, udziału w różnych formach wsparcia zawodowego wychowanka i jego aktywizacji.

Pomoc prawna, psychologiczna oraz socjalna

Osoba usamodzielniana ma możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy prawnej, psychologicznej lub pomocy socjalnej w sytuacji przeżywania trudności, potrzeby wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, uzyskania informacji o prawach i uprawnieniach osoby usamodzielnianej, uzyskania informacji o instytucjach funkcjonujących na terenie powiatu mogących służyć wsparciu wychowankowi, pomocy w kontakcie z tymi instytucjami. Pomoc ta jest świadczona bez względu na posiadany dochód.

Wszelkich dodatkowych informacji na temat procesu usamodzielnienia udzielają pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łławie.

Dane kontaktowe: PCPR w Łławie ul. Andersa 3A, 14-200m Łława tel. 89 649 0450 email: sekretariat@pcprilawa.pl

Godziny pracy: poniedziałek . -7.15-15.15

Opracowała: Małgorzata Domżalska

Koordynator Zespołu ds. świadczeń